

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

Manuskripten E. B. 14

DAGNY

TIDNING FÖR
SVENSKA
KVINNORÖRELSEN

UTGIFVEN GENOM FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET AF FÖRENINGEN DAGNY

N:r 46.

Stockholm 26 November 1908

1:a årg.

<p>Prenumerationspris: 1/1 år... kr. 4: 50 1/2 år... kr. 2: 50 3/4 » ... » 3: 50 1/4 » ... » 1: 25 Lösnummer 10 öre. Prenumeration sker såväl i landsorten som i Stockholm å närmaste postanstalt eller bokhandel.</p>	<p>Redaktion: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Telefoner: Allm. 6353. Riks- 12285. Utgifningstid hvarje torsdag.</p>	<p>Redaktör o. ansvarig utgivare: ELLEN KLEMAN. Mottagningstid: Kl. 1-2. Stockholm 1908, Aftenbladets tryckeri.</p>	<p>Expedition och Annonskontor: Mästersamuelsgatan 51, en tr. Post- och telegramadress: DAGNY, Stockholm.</p>	<p>Annonspris: 15 öre per mm. Enkel spaltredd 50 mm. Marginalannons under texten 15 mm:s höjl per gång 10: --. Rabatt: 5 ggr 5 %, 10 ggr 10 %, 20 ggr 20 %, 50 ggr 25 %. Annons bör vara inlämnad senast måndag f. m.</p>
--	---	--	--	--

Kvinnotidskrifter.

III.

Nylænde.

När *Norsk Kvindesagsforening* år 1884 bildades af H. E. Berner, Kristianias nuvarande borgmästare, låg därbakom ett långsamt mognande af kvinnofrigörelsens idéer i det allmänna medvetandet. I litteraturen hade dessa idéer sedan längre tid tillbaka förts fram af Camilla Collett och af Norges främste manliga diktare, en Björnson, Ibsen och Lie. Aasta Hansteen hade väckt stor uppmärksamhet i hela landet — men äfven en stark motopinion — genom det möte, hvartill hon inbjudit de teologie professorerna och där hon uppträdte emot den på bibeln stödda läran om kvinnans underdånighet under mannen. De kvinnliga studerandena vid Kristiania universitet hade tillsammans med andra allmänintresserade kvinnor bildat en diskussionsklubb, där nya och frigjorda tankar bröto sig, och i *Nyt Tidsskrift*, utgifven af professorerna Sars och Skavlan, hade på våren 1884 förekommit en serie artiklar

Gina Krog.

om »Kvinnosakens utveckling och närmaste uppgifter i vårt land» af Gina Krog, som väckt stor uppmärksamhet och som man skulle kunna säga fastslog den ståndpunkt, till hvilken kvinnosaken nått — nämligen att den blifvit en målmedveten rörelse, som började känna sin egen styrka.

Med anledning af dessa artiklar i *Nyt Tidsskrift* uppsökte H. E. Berner fröken Krog för att utbedja sig hennes medverkan till bildandet af en kvinnosaksförening, en tanke, som han länge umgåtts med. Tiden var tydligen mogen för en dylik sammanslutning, och *Norsk Kvindesagsforening* bildades med Berner som ordförande och Gina Krog som medlem af styrelsen. En stor mängd såväl män som kvinnor ingingo omedelbart i föreningen.

Med det nya, målmedvetna arbete, som genom denna förening organiserades, framträdde naturligen

snart nog behovet af att genom ett eget pressorgan nå utåt i allt vidare kretsar, längre än dit rörelsen själf sträckt sig. Föreningen beslöt att utgifva en tidning, och så kom *Nylænde* till. Till redaktör utsågs fröken Gina Krog.

Det var i februari 1887, som de två första häftena af *Nylænde* utkommo. I själfva utstyrseln låg en symbolistisk antydning om tidskriftens verksamhet och mål. Det gråa häftets helsidesvignett framställde en igenvuxen, snårig mark, där en man och en kvinna tillsammans röjde och ansade. En känsligt skriven dikt af Jonas Lie inledde tidskriften. I den anmälan, som lästes i första häftet, framhölls »att tidskriften vill utbreda kunskap om kvinnornas förhållanden i vårt land och meddela faktiska upplysningar om de framsteg, som göras i deras rättsliga, politiska och sociala förhållanden, samt upptaga till diskussion spörsmål som bidra till lösning af de framtidsuppgifter, som ställas på dessa områden», ett program, som i sin helhet fasthållits och som anger, hvad och huru *Nylænde* arbetat för kvinnosaken i Norge.

Man kan säga, att *Nylænde* redan vid sitt första framträdande väckte en stor uppmärksamhet, genast färdig som den var att taga upp tidens kampfrågor. Också röntte den en hastig och varm tillslutning från många håll, samtidigt som den helt naturligt blef föremål för starkt motstånd från andra läger. Med de olika nya frågor, som efter hand togos upp, hände det väl äfven, att redan vunna vänner icke gillade den tagna ståndpunkten, och affall skedde då i massvis. Det blef mången svår storm att rida ut och mycket arbete under vanskliga förhållanden. Under allt detta kämpade sig dock *Nylænde* fram; tiden gick, och i stället för de, som afföllo, kommo nya till. Brytningen mellan de olika uppfattningarna liksom rensade luften, förhållandet till själfva sakens idé blef mera medvetet och målet klarare.

Emellertid arbetade *Nylænde* under svåra ekonomiska förhållanden. Äfven här visade sig den på många skilda håll gjorde erfarenheten, att kvinnorörelsens vänner ej voro tillräckligt många eller tillräckligt aktivt verksamma för att gifva det egna pressorganet det ekonomiska stöd utan hvilket företaget äfventyrades. År 1893 beslöt Norsk Kvindesagsforening att nedlägga tidskriften på grund af att den icke såg sig kunna bära utgifterna för dess utgifvande. Då öfvertog fröken Krog ensam utgifvandet af densamma.

Under de femton år, som sedan dess förlupit, har hon med okuflig energi — säkerligen med stora uppoffringar — ensam burit hela den ekonomiska bördan och såväl arbetet som ansvaret för *Nylændes* utgifvande.

Af de frågor tidskriften haft på sitt program finna vi redan bland de tidigare sådana af stor betydelse, såsom bl. a. införandet af borgerligt äktenskap, gift kvinnas äganderätt, lika arbete, lika lön, samt den kvinnliga rösträttsfrågans lösning, hvilken på de se-

nare åren naturligen intog en allt mera dominerande plats i tidskriften på grund af sin aktualitet och till hvilkens nyligen hemvunna — ehuru endast partiella — seger, *Nylænde* säkerligen kraftigt bidragit, liksom den fortfarande kämpar för ett fullgiltigt slutförande af den kvinnliga rösträttsreformen.

Den norska litteraturen, hvilken — man måste tyvärr säga i motsats mot den svenska — i sig åter speglar äfven den strömning i tiden som vi kalla kvinnorörelsen genom skapandet af en ny och frigjord kvinnotyp, har i *Nylænde* fått sig tillmätt en vidlyftig plats. På grund af de nyutkommande böckernas innehåll rörde sig anmälningarna af desamma ofta, utanför ömnammandet ur ren litterär synpunkt, osökt med rena kvinnosaksproblem, hvilket ju på det närmaste sammanföll med *Nylændes* eget program. Direkta och principiella uttalanden hafva äfven vid olika tillfällen i detta sammanhang gjorts.

Hvad *Nylænde* under sin tjuguetåriga tillvaro uträttat i den norska kvinnorörelsens tjänst är väl i sin helhet svårt att öfverskåda. Visst är, att den alltid med käck oräddhet fört kvinnornas talan och att den alltid stått på höjdpunkt med hvad som rört sig i tiden, färdig att gripa in med friska tag. Huru mycket som legat färdigt och moget i tidsmedvetandet, huru mycket det varit *Nylænde* förbehållet att föra fram och arbeta in, är icke lätt att klargöra, detta är en växelverkan, som svårligen tillfredsställande redes ut.

Ett faktum är emellertid, att *Nylænde* nått fram till ett inflytande, hvilket helt naturligt på grund af de nu för handen varande yttre förhållandena — de norska kvinnornas nya rätt till direkt deltagande i det politiska lifvet — ytterligare kommer att ökas och öka i betydelse.

* * *

Så oupplösligt som Gina Krogs namn är förbundet med *Nylændes* ända från dess första framträdande, är det dock icke uteslutande detta stora och kräfvande arbete, som lagt beslag på fröken Krogs tid och krafter. Tid sidan däraf har hon ifrigt deltagit i arbetet inom olika kvinnoföreningar.

Det var fröken Krog, som i Norsk Kvindesagsforening först väckte frågan om att få ett förslag framlagdt för stortinget om kommunal och politisk rösträtt för kvinnor i samma utsträckning som för män, ett förslag, som på sin tid föranledde en utbrytning af en del medlemmar ur föreningen och bildandet af en ny förening, *Kvindestemmeretsforeningen*, i hvilken fröken Krog blef ordförande. Det lyckades den nya föreningen att omedelbart få det ofvannämnda grundlagsförslaget framlagdt genom en stortingsrepresentant.

Fröken Krog kvarstod som ordförande i *Kvindestemmeretsforeningen* till år 1897, då hon afgick, emedan majoritet uppstått för att vid sidan af ofvannämnda principiella förslag om allmän rösträtt för

kvinnor liksom för män skulle framläggas alternativt förslag om begränsad rösträtt för kvinnorna. Gina Krog, som icke kunde frångå sin åsikt att det borde finnas en förening, som arbetade för ett oafkortadt kraf, bildade då påföljande år *Landskvindestemmeretsforeningen*. På grund af annat arbete, särskildt Nylände, kunde fröken Krog emellertid icke åtaga sig det henne erbjudna ordförandeskapet i föreningen, hvilket då mottogs af fru F. M. Qvam.

När senare, i januari 1904, *Norske Kvinders Nationalraad* bildades, såg sig fröken Krog oförhindrad att mottaga ordförandeskapet därinom, hvilket hon ännu bekläder. Detta nationalförbund har vuxit ut till en vidtomfattande organisation med trettio hufvudafdelningar, i hvilka ingå flere hundra föreningar med tusentals kvinnor och män som medlemmar.

Vid ett par tillfällen har fröken Krog besökt Stockholm, såsom 1897 vid Svenska Kvinnornas Nationalförbunds möte, då hon talade om kvinnosaken i Norge, samt vid ett senare tillfälle, då hon som Fredrika Bremer-Förbundets gäst höll föredrag öfver Camilla Collett.

I egenskap af norska regeringens representant deltog fröken Krog i rösträttskongressen i Amsterdam denna sommar, en utmärkelse, som naturligen kom henne till del i egenskap af hennes framskjutna ställning som ordförande i Norske Kvinders Nationalraad och som en följd af den stora insats hon gjort i stri-

den för införandet af kvinnlig rösträtt i Norge. Genom sin personlighet och hela sitt uppträdande är hon äfven i hög grad ägnad att framträda representativt. Med sin air af »grande dame» verkar hon redan genom sitt magnifika uppträdande, medan den intellektuellt högt utvecklade kvinnan som hon är, utöfver och utanför detta — eller kanske rättare *innanför* — ger ett fullt och helt intryck af sin starka och kraftiga egenart.

För den, som vill ägna en eftertanke åt de svårigheter, som rent ideellt så väl som praktiskt taget ställa sig i vägen för hvar och en som gör till sin uppgift att föra fram nya idéer och oafkortade rättfärdighetskraf, kan det möjligen klarna till insikt om, hvad Gina Krog haft att kämpa mot under sitt långa arbete i kvinnosakens tjänst och under den räcka af år, som hon redigerat Nylände. Det är icke endast motstånd, som måste öfvervinnas, det är slöhet och ligkiltighet och alla former af overksamhet och modlöshet. Med okufelig energi och uthållighet har hon fört sin kamp och hennes hopp på framtiden är oförminskadt. Som hon själf säger, tror hon, att »det vidunderlige skal ske». I själfva detta uttryck ligger kanske just det mest talande vittnesmålet om alla svårigheter, som hon besegrat och ännu har att besegra. För att lyckas skall »det vidunderlige ske» — och det tror hon på.

E. K—N.

Reformtankar i skolfrågor.

Det är ett glädjande tecken, att man i våra dagar på uppfostrans och särskildt på skolans område sträfvat efter goda och tidsenliga reformer. Då må vi väl hoppas, att det ej dröjer så särdeles länge, innan man i vårt land tar steget ut och låter kvinnan nå fram till chefsplatser äfven inom statens skolor, närmast folkskolor och kvinnliga seminarier. Ledningen af enskilda skolföretag af skilda slag har hon ju länge visat sig vuxen. Att använda hennes förmåga och krafter på de åsyftade öfverordnade posterna vore ej endast att göra rättvisa åt hennes ihärdiga sträfvan den på uppfostrans och undervisningens område. Det vore också att gifva nödigt utrymme åt hennes individuella arbetsförmåga, just där den bör tagas i anspråk på ett alldeles särskildt sätt. Låt oss endast tänka på folkskolans kvinnliga ungdom! Behöfver den ej mycket mera än kamraterna i de enskilda flickskolorna en moderlig ledning af hela skolordningen? Och skulle inte flickornas intressen bättre tillgodoses, både när det gäller skolordningen och den speciellt kvinnliga undervisningen, hygien, hushållslära, sömnad o. d., om lärarinnorna hade en kvinnlig chef att samla sig om och att rådfråga? Det gifves ju tillfällen, det

vet enhvar, då en lärarinna ej vänder sig till öfverläraren, emedan han ej kan vara inne i saken så som en kvinna skulle kunna vara. Nödiga förutsättningar att fullt förstå kvinnans så väl fysiska som psykiska egenart har endast en kvinna. Det sagda gäller i lika hög grad de kvinnliga seminarierna och deras ledning.

Men man är ju så rädd för det, som är opröfvadt. Jag tror ej jag är den första, som ber att få påpeka, att kvinnligt chefskap äfven vid statens skolor i flera länder är ett länge sedan pröfvadt och erkänt faktum. Vi löpa ingen risk att vara föregångare därvidlag.

Jag vill här endast nämna om det senaste framsteget i denna fråga inom vårt grannland Danmark. Den 16 mars 1903 inlämnades till kommunalbestyrelsen i Köpenhamn från »Lærerindeforeningen» en anhållan om rätt för kvinnor att inneha äfven öfverordnade anställningar inom kommunens skolväsen. Petitionen var undertecknad af bortåt 500 lärarinnor. Den 25 maj erhöi frågan sin första behandling. Den utförliga debatten finnes att läsa i de på rådhuset för enhvar tillgängliga förhandlingarna, och den är verkligen i många punkter intressant. Den 8 juni slutbehandlades frågan på sådant sätt, att kommunalbe-

styrelsen beviljade lärarinnornas anhållan. Jag återkommer längre fram till denna sak. Här skulle jag endast vilja återgifva något af den medlems anförande, som den 25 maj först yttrade sig i frågan. Han började med att tacka ordföranden, för att denne uppsatt ansökningen på dagordningen och därigenom gifvit borgarrepresentationen tillfälle att skänka, som talaren hoppades, sitt samstämmiga bifall till en god sak.

»Bag det store Antal Lærerinder, som har under skrevet Andragendet, staar hele den vaagne Del af den danske Kvindebefolkning, der baade af praktiske og principielle Grunder maa holde paa at Adgangen til offentlige Stillinger bør være aabne for Kvinder lige saa fuldt som for Mænd, overalt hvor ikke aldeles uafvislige fysiske Krav gør en anden Principstilling nødvendig. Og bag dem staar atter et stadigt voxende Antal Mænd, som anser det for uforsvarligt at vedligeholde en Uret, som har gammel Hævd, Traditionen, men ikke har nogen indre Ret. Det Krav, som her rejses, er kommet til Anerkendelse i en stor Del af den civiliserede Verden, først og fremmest overalt hvor den angelsachsiske Tunge tales: Amerika, England og Skotland, hvor jo Kvindens Ret først og i størst Udstrækning er naaet til Anerkendelse. Men ogsaa udenfor dette Landkomplex er det paa det her omhandlede Omraade skeet, delvis i Frankrig, Sverrig, Finland og endnu andre Lande. Det kunde vel ikke anses for ønskeligt, at Danmark skulde staa ved siden af Tyskland med Hensyn til Opfattelsen af Kvindens naturlige Stilling i Samfundet. Men Forholdet var i Virkeligheden vistnok det, at Kvindens Stilling paa det her omhandlede Omraade snarest er noget gunstigere i Tyskland end i Danmark. Skønt Kvindebevægelsen i det førstnævnte Land staar saa langt tilbage i Retning af at have naaet til principieel Anerkendelse fra Administrationens og Lovgivningsmagts Side, er dog ogsaa der Statsskoler og andre offentlige Skoler blevet udrustede med Ledere af Kvindekønnet. Naar nu dette Krav kommer frem her, nærede han ikke nogen Tvivl om at Borgerrepresentationen vil slutte sig til det, støtte det og søge at bringe det frem til Anerkendelse ved det Tryk, som den gennem Magistraten er i Stand til at øve paa Skoledirektionen. — — — Man kunde maaske bebrejde Borgerrepresentationen, at den ikke af eget Initiativ har taget Sagen op, men naar den kommer til den i Form af et Andragende, maatte Borgerrepresentationen slutte sig dertil og gøre det i Form af en udtrykkelig Tilkendegivelse.»

Den anförda borgarrepresentantens värtaliga ord kommo mig att tänka på en jämförelse, som jag nyss haft anledning att göra mellan å ena sidan tyskt och å andra sidan danskt skollif. Till belysning af den åsyftade reformens önskvärdhet skall jag be att få framlägga för läsaren några af mina intyck från de båda länderna.

Tyska förhållanden.

Jag beklagar, att jag ej under min studieresa i Tyskland år 1907 kom att få se någon af de af kvinnor ledda statsskolor, som den danske kommunalbestyrelsemedlemmen kände till. I de kvinnliga seminarier och folkskolor, som jag besökte, kunde man ej rätt gärna trifvas. De ledo af en bestämd brist: frånvaron af ett väl afvägdt och rättvist tillmätt kvinnligt inflytande. Inte ens vid ett flyktigt besök undgick

man att lägga märke till den afmätta och onaturliga högtidlighet, som karakteriserade ledningen och afsatte sig i en tryckt stämning öfver det hela. Chefen, oftast betitlad »Herr Professor», »Herr Schulrat» eller »Oberschulrat», och vid folkskolorna »Herr Direktor», utmärkte sig i allmänhet genom att trona i sträng afskildhet i ett mottagningsrum. Då jag anhöll, att någon af lärarpersonalen ville anmäla mig för »Herr rektorn» eller visa mig till honom, föreföll det, som om vederbörande åtog sig en obehaglig och riskabel affär. Den jag anmodade förde visserligen in mig, men drog sig genast antagligen i känslan af sin ringhet tillbaka, djupt bugande eller nigande, om händelsevis den mäktiges blick föll åt det hållet. Det mottagande, en sådan öfverhetsperson bestod den underordnade besökande, var oftast stelt, och ju högre de ansågo sig stå i rang, dess kyligare och ceremoniösare blef det. Sin egen lärarpersonal behandlade en dylik hög herre påfallande kort.

När det gällde skollokalernas inre, saknades i allmänhet den kvinnliga handen. Det var något ogästvänligt öfver det hela, mest på seminarierna. Det var brist på prydlighet och smak i anordningarna och hvad värre var, ofta äfven på vanlig renlighet och snygghet, t. ex. i fråga om luftning och städning. Det kan ju inte verka tilltalande att i ett kvinnligt seminarium införas i ett lärarrum, där man ryggar tillbaka för de bolmande tobaksmoln, de där församlade lärarna utsända. Rummet, litet och smalt förresten, blef ej mycket treffigare däraf, att ölfaskor på bordet och kringströdda brödsulor vittnade om en nyss undanstökad slarfvig frukostätning. I det seminarium, som jag nu särskildt tänker på, i en af Tysklands storstäder, motsvarades denna ensidighet och karghet i de yttre anordningarna hvad uppfostran beträffar af en bestämd brist i hållning och uppträdande hos många af eleverna, till och med i de högre klasserna. I detta seminarium togos kvinnliga krafter i anspråk endast för undervisningen på mellan- och nederstadiet i öfningsskolan. Det stötte mig genast, att åtskilliga af lärarna och seminarieeleverna tycktes bemöta dessa underordnade lärarinnor med tydlig nonchalans, t. ex. i sitt sätt att hälsa på dem. Någon ohöflighet mot mig som främling visade de ju alldeles inte. Tvärtom. De tycktes mycket roade af besök, eleverna nämligen, och sökte gärna tillfälle till samtal. Jag ansåg mig inte alls skyldig att lägga kapson på de unga utan var ganska intresserad af den inblick som erbjöds mig i ett stycke tysk kvinnouppfostran. Midt under en lektion i växtbestämning i högsta klassen, hvarmed eleverna redde sig skäligen dåligt, passade ett par flickor på att uttala sin tillfredsställelse med min dräkt: »Ich bin ganz entzückt, Fräulein, dass Sie Reformkleid tragen!» En annan talade högst förtjust om för mig, att svenska studenter konserterat i kyrkan och att de varit »ganz reizend in ihren weissen Mützen». Under ett par lärares lektioner lade jag märke till små koketta fasoner. Att starkt rod-

nade sjunka ner och begrafva hufvudet i armarna på bordet och så allt emellanåt snegla upp på den huldt leende magistern kallar jag koketteri. Vederbörande skulle säkerligen aldrig ansett det löna sig med en dylik manöver inför en lärarinna. Under ett samtal på en rast med några elever i högsta klassen kom jag att säga dem, att det förvånade mig, att de ej hade kvinnliga lärare hela vägen. »Steht doch Weibern nicht an», svarade man bland annat, och när jag vädjade till dem själfva, om de ej skulle tycka om att gå vidare med större elever och inte för alltid stanna på nederstadiet, kom någon med den mycket allvarliga invändningen: »Man wird doch nie verheiratet, wenn man viel studiert». De hade tydligen föga tilltro till sitt eget köns förmåga utom ett visst område.

Det var med tillfredsställelse jag tänkte på hemförhållandena. Så skulle helt säkert aldrig våra seminarieelever uttala sig.

Danskt skollif.

För någon tid sedan fick jag anledning att besöka några af Köpenhamns kommuneskolor, d. v. s. folkskolor, som stå under en kvinnas ledning. Det är nog ej okänt för de för skolvärlden intresserade, att det sedan 1894 i vårt grannland finns kvinnliga chefer, s. k. inspektriser, i statens skolor, motsvarande våra öfverlärare. Jag var ganska nyfiken att skåda fenomenet på närmare håll. Hur skulle en kvinna reda sig t. ex. med upprätthållandet af den nödvändiga myndigheten i en sådan stor skola?

Innan jag redogör för mina personliga intryck, vill jag lämna en historik öfver nämnda chefsplatsers tillkomst. Vi måste då först veta, att Köpenhamns »Kommuneskolor» liksom våra motsvarande folkskolor i Stockholm och Göteborg utgöra ett eget område med särskild styrelse: en direktion, ansvarig inför Kommunalbestyrelsen (stadsfullmäktige) och Kultusministeriet. Hvarje skola och dess inspektör eller inspektris har till närmast öfverordnade en s. k. Skolekommission, bestående af tre ledamöter. Denna har hufvudsakligen att mottaga och kontrollera inlämnade räkenskapsrapporter. För öfrigt inverkar denna myndighet föga på själfva skolans gång och organisation. Alla de 36 Kommuneskolorne lyda vidare under en Skole-direktion, bestående af tre medlemmar: Köpenhamns Overpresident (stadsfullmäktiges ordförande), stadens förste borgmästare — den består sig med fyra — eller, som han kallas, Skoleborgmestern, och Stiftsprovsten. I denna styrelse har också administrerande direktören för folkskoleväsendet, för närvarande professor Sophus Bauditz, säte men ej stämma.

År 1894 inrättades under något säregna förhållanden ute på Kristianshavn på Amager en mindre skola, som bestämdes att bli enbart »pigeskole». Kommunalbestyrelsen fann då, att den lämpligast styrdes af en kvinna. Då frågan om chefskapet afhandlades inom bestyrelsen, uttalade en konservativ medlem, att han vid detta tillfälle ville ge sin röst åt en kvinna,

emedan man i detta säregna fall kände till en duglig föreståndarinna. Skoleborgmestern framhöll då med kraft, att saken ingalunda förhöll sig så, utan att det tvärtom fanns godt om dugliga lärarinnor, som lämpade sig för öfverordnade platser. Flera af medlemmarna gingo längre än borgmästaren och uttalade sig för att kvinnor företrädesvis voro lämpliga att förestå skolor, därvid åberopande sig på de bästa erfarenheter från utmärkt skötta högre flickskolor och enskilda seminarier. Till något bestämdt uttalande kom det emellertid ej den gången. Då det gick år om, utan att någon kvinna erhöll den befordran man önskade, togo några resoluta lärarinnor hand om saken och fingo Lærerindeforeningen med sig. Den petition jag redan omtalat, uppsattes och försågs med en längre saklig motivering. Försedd med underskrift af Lærerindeforeningens styrelse, sändes den rundt i kommuneskolorne och undertecknades af bortåt 500 lärarinnor. Därpå trycktes den och sändes till direktionsens medlemmar, till den administrerande direktören och till kommunalbestyrelsens 42 medlemmar.

»Vi undertegnede Lærerinder fra Københavns Kommuneskoler tillader os herved at henvende os til den høje Kommunalbestyrelse med den ærbødige Anmodning, at der maatte blive ydet Kvinder Lejlighed til gennem overordnede Stillinger at faa Indflydelse specielt paa Pigeskolen».

Så lyder den ödmjuka anhållan. Den 16 mars 1903 var, såsom nämndt, dess inlämningsdag. Den 25 maj behandlades frågan första gången. Den 8 juni slutbehandlades den med det resultat, att kommunalbestyrelsen biföll kvinnornas begäran. I förhandlingarna läses vidare för den 9 nov. 1903:

»Ved Skrivelse af 31 okt. hade Magistraten meddelt, at Ministeriet for Kirke og Undervisningsvæsendet under 14 sept. har tilskrevet Direktionen for Borger- og Almueskolevæsendet saaledes: 'Ved i behagelig Skrivelse af 3:die d. M. at meddele, at Københavns Magistrat for sit Vedkommende har tiltraadt Københavns Borgerrepresentations i Mødet den 8 juni vedtagne Udtalelse om at de højere Stillinger indenfor Københavns kommunale Skolevæsen (Skoleledelse-Vicedirektør- samt Inspektørembederne) bør staa aabne for Kvinder lige saa fuldt som for Mænd, og at ved indtrædende Vakanser Skoleledelse-Opslag om de ledige Poster kommer til at indholde en hertil sigtende Udtalelse, har Direktionen anholdt om Ministeriets Samtykke til at Adgangen til de ovenfor nævnte Stillinger fremtidigt ogsaa maa staa aaben for dertil kvalificerede Kvinder. I Anledning heraf skal Ministeriet tjenstlig melde til behagelig Efterretning, at man ikke for sit Vedkommende ser noget til Hinder for at der gives Kvinder Adgang til lige med Mænd at søge Vice-skoleledelse-Opslag og Skoleinspektørembeder, samt at Ministeriet vil være villigt til at forelægge Hans Majestæt Kongen til Stadfæstelse eventuelle Valg till Skoleledelse-Opslag, uanset at den valgte måtte være en Kvinde.»

Lagen af 1903 hade sålunda utan tvekan sanktionerats af kultusministern. Under debatten den 8 juni hade ett förslag väckts att skilja flickskolorna från pojkskolan och ställa de förra under lägre aflönade inspektrisens ledning. Detta förslag gendrefs med kraft. En medlem framhöll det osunda uti att drifva afsön-

dringsprincipen i uppfostran längre än nödigt, det väckte endast otillbörlig nyfikenhet hos barnen. Hvad lönen beträffar, uttalade sig såväl borgmästaren som flera medlemmar för att den »selvfølgelig» måtte blifva densamma för kvinna som för man, då lönen fästes vid ämbetet, ej vid person eller kön. Lönevillkoren för en inspektör, man eller kvinna, blifva efter en nu pågående löne reglering: fri bostad, belysning och uppvärmning samt fyra lönegrader, respektive 3,200—4,400.

Den första inspektris, som utnämndes efter den nya lagen, var fröken Mathea Hannstrup. Då skedde likväl ett utbyte, så att hon förflyttades till en »pigeskole» i Sundby, Amager, och därvarande inspektör erhöll den ursprungligen lediga platsen. Emellertid fordrade kommunalbestyrelsen, att direktionen skulle taga steget fullt ut och tillsätta en kvinnlig inspektör äfven vid en »blandad skola». Detta skedde, då fröken Elisabeth Pretorius år 1906 utnämndes till inspektris för den stora skolan vid Tietgensgade, där såväl gossar som flickor undervisas.

(Forts. i nästa nummer.)

ANNA LINDER.

Skrifvelse i frågan om kvinnlig yrkesinspektion.

Andamålsenligheten af kvinnors anställande vid yrkesinspektionen har under de senare åren upprepade gånger framhållits i Dagnys spalter, men det är först nu, som frågan ryckt fram till full aktualitet i och med att den upptagits till behandling i samband med det förslag till ny lag för yrkesinspektion, som den s. k. »yrkesfarekommittén» för närvarande förbereder. Till nämnda kommitté har Fredrika Bremer-Förbundets styrelse i dagarna aflåtit en skrifvelse, hvori styrelsen framställer sina synpunkter och önskemål med afseende på kvinnliga inspektörers anställning och utbildning.

Enligt skrifvelsen utgjorde år 1907 de fabriksarbetande kvinnornas antal i vårt land 56,666 eller nära en fjärdedel af hela arbetarstocken. Af dessa arbeterskor sysselsättas flertalet inom beklädnadsindustrier och vid tvättinrättningar eller m. a. o. i yrken, som på grund af de tekniska anordningarnas enkelhet kräfvade de minsta åtgärderna mot olycksfall. Denna omständighet, som gifvetvis icke utesluter behovet af inspektion, har dock till följd, att ifrågavarande arbetsställen endast ytterst sällan besökas af de fåtaliga manliga inspektörerna. Såsom exempel härpå anföres, att på många håll arbeterskorna äro alldeles okunniga om att någon yrkesinspektion öfver hufvud taget existerar. Vid den förestående ökningen af arbetskrafterna vid yrkesinspektionen bör därför speciell hänsyn tagas till arbeterskornas behov, och detta synes bäst ske genom tillsättandet af

kvinnliga yrkesinspektörer, som i sin egenskap af kvinnor hafva alldeles särskilda förutsättningar att förstå arbeterskornas ställning och vinna deras förtroende. En kvinna har lättare att bibringa arbeterskorna den förståelse för lagens skyddsbestämmelser, som är nödvändig för att göra dessa fullt effektiva. Likaså bör hon i de många fall, där oförutsedda sanitära missförhållanden eller andra svårigheter uppstå, hafva större förutsättning att bedöma arbeterskornas förhållanden och därför också kunna komma med lämpligare förslag till ändringar.

Krafvet på kvinnlig yrkesinspektion har gjort sig gällande i alla industriländer och på många håll har man också tillgodosett detta behof, såsom i Danmark, England, Finland, Frankrike, Förenta staterna, Holland, Kanada, Tyskland, Österrike. Äfven i vårt land hafva såväl inom som utom riksdagen uttalanden gjorts för kvinnors anställande vid yrkesinspektionen och reformen torde numera få anses som ett allmänt önskemål, hvilket icke hindrar, att meningarna kunna vara ganska delade beträffande de kvinnliga inspektörernas ställning och befogenhet.

Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse uttalar som sin åsikt, att kvinnor böra anställas med full inspektörsbefogenhet. »En viktig förutsättning för yrkesinspektionens effektivitet», heter det i skrifvelsen, »är möjligheten till omedelbart ingrepp för afhjälpan af rådande missförhållanden. Gifvetvis gäller detta äfven med afseende på de kvinnliga inspektörernas arbete och torde kraftigt tala för att tillfälle beredes dessa till själfständig verksamhet och att de beklädas med samma ämbetsmyndighet, som lagen ger åt manliga innehafvare af tjänsten. Dessutom ligger det i sakens natur, att med den större befogenheten också växer förtroendet från arbeterskornas sida och respekt hos arbetsgifvare».

Den kvinnliga yrkesinspektionens närmaste uppgift anges vara »att tillse det lagens skyddsbestämmelser med afseende på industriarbetande kvinnor och minderåriga efterlevnas och att i öfrigt iakttaga och öfvervaka dessa arbetargrupperns förhållande i hygieniskt hänseende. I vissa fall kunna omständigheterna komma att påfordra, att äfven den rent tekniska inspektionen anförtros åt kvinnliga inspektörer. Dessutom böra dessa sättas i tillfälle att i den utsträckningen det är dem möjligt öfvervaka arbeterskornas sedliga och ekonomiska förhållanden».

Med afseende på kvinnlig yrkesinspektörs kompetens bemötas först de båda extrema fordringar, som å ena sidan framställt en f. d. fabriksarbeterska, å den andra en kvinnlig läkare, som bäst lämpad för arbetet af fabriksinspektionen. Såsom allmänna förutsättningar för danande af en god yrkesinspektris, framhållas vana att umgås med människor och att öfvervaka arbeten, erfarenhet från praktiskt yrke samt grundliga naturvetenskapliga, hygieniska och tekniska kunskaper samt därtill de personliga egenskaper, som ge auktoritet.

Vid tillsättandet af de första yrkesinspektorsbefattningarna förordas, att någon ålderskompetens ej uppställas, då genom en sådan bestämmelse de för arbetet bäst lämpade personerna kunde bli uteslutna. — Om till en början endast en kvinnlig yrkesinspektör anställas, bör en sådan åtgärd anges afse, att erfarenhet vinnes, innan ett mot det verkliga behovet bättre svarande antal tillsättes.

I skrivelsen ingår äfven ett förslag till utbildningskurs för kvinnliga yrkesinspektörer. Denna utbildning skulle omfatta dels ett praktiskt år, ägnadt åt förvärfvande af insikter i sjukvård, huslig ekonomi och möjligen barnavård, dels en teoretisk kurs. Som villkor för inträde vid den teoretiska kursen borde, förutom vanlig flickskolebildning, uppställas realstudentens kunskaper i fysik och kemi och studierna inom kursen skulle bl. a. upptaga fysik, kemi, hygien, fysiologi och bakteorologi samt bostadsbyggnadslära och industrilagstiftning.

Skrivelsen utmynnar i en hemställan till yrkesfarekommittén, att denna i sitt förslag till ny lag för yrkesinspektionen ville förorda:

att kvinnliga yrkesinspektörer anställas med full ämbetsbefogenhet och en årlig lön af minst 3,000 kronor, med rätt till ålderstillägg och pension, att för de första inspektörerna af detta slag någon ålderskompetens ej fastslås, att framdeles lämplig utbildningskurs för kvinnliga yrkesinspektörer anordnas samt att om i första hand endast en kvinnlig yrkesinspektörsbefattning tillsättes, denna åtgärd anges vara af förberedande natur.

Utlandet.

Kvinnliga öfverlärare i Norge.

Kvinnornas allt vaknare sträfvan efter att häfda sin ställning jämsides med mannen gör att frågor af samma art blifva aktuella i skilda länder. Vår artikel i dagens nummer, »Reformtankar i skolfrågor», sätter på dagordningen frågan om kvinnliga öfverlärare, en fråga som äfven för kort tid sedan synt i Stockholms Dagblad. Från Norge meddelas att samma fråga varit före i Kristiania och nu slutligen afgjorts till kvinnornas förmån. Folkskolelagen af år 1889 medgaf redan att tillsätta öfverlärareplatser med såväl kvinnor som män, men på grund af icke fastställd lön för kvinnlig öfverlärare afslog öfverstyrelsen i Kristiania för tre år sedan en ansökan af fröken A. Rogstad om dylik anställning. Frågan om kvinnliga öfverlärare är således icke ett lagspörsmål utan en kommunal bevillningsfråga, då det är de af stadsfullmäktige fastslagna lönevillkoren för manliga öfverlärare, som utestänga kvinnorna från dessa befattningar. Vi se således här liknande förhållanden göra sig gällande, som vid en nyligen i Stockholms stadsfullmäktige behandlad fråga om tillsättande af en kvinnlig kamrerare i hälsovårdsnämnden. Emellertid begärdes i höstas af folkskoleöfverstyrelsen i Kristiania en utredning af lönefrågan. Inom stadsfullmäktige voro meningarna delade och *Norsk kvindesagsforening* utlyste ett möte, där skarpa uttalanden gjordes af flere framstående män till kvinnornas fördel och där en resolution fattades, som uppfordrade Kristiania stadsfullmäktige att lämna kvinnor tillträde till öfverlärarebefattningar med samma lön som män.

I stadsfullmäktige är nu ändtligen frågan afgjord till kvinnornas förmån i öfverensstämmelse med de i resolutionen uppställda önskingarna.

Studentskorna vid Berlins universitet.

Ehuru anmälningstiden ännu icke utgått, hafva redan öfver 100 studentskor inskrifvits vid universitetet i Berlin. Af 98 kvinnliga studeranden äro 88 tyskor och 10 utländskor. Flertalet hafva gifvetvis vunnit inträde på grund af aflagd mogenhetsexamen, hvilken, anmärkningsvärdt nog, i allmänhet tagits vid realgymnasierna. Ett antal af trettio kvinnliga studeranden, hvilka icke aflagt mogenhetsexamen, men med afgångsbetyg från sjukklassiga läroverk eller innehafvande lärarinne-diplom, hafva med särskildt tillstånd från undervisningsministern inskrifvits vid universitetet. Af intresse är fördelningen på de olika fakulteterna. Tjugu studentskor äro medicinare. Sjuttioåtta filosofie studeranden. Den först inskrifna student-skan, fröken Agnes Harnack, dotter till professor Harnack, ägnar sig åt filologiska studier. Flere döttrar till Berlin-professorer märkas bland de kvinnliga studerandena. Som naturligt är, har antalet »fria åhörarinnor» afsevärdt minskats, sedan rättighet till inskrifning vid universitetet tilldelats kvinnorna.

Folkbildningsförbundets kvinnliga föreläsare.

Vid denna tid på året, före den 1 december, skall upp-gift på önskade föreläsningar för den kommande vårtermi-nen insändas till Föreläsningsbyrån, Lästmakaregatan 6, Stockholm. Vi taga oss däraf anledning att uppmana de olika rösträttsföreningarna landet rundt, att för föreläsningsföreningarna på de respektive orterna särskildt framhålla de kvinnliga föreläsarne. De af dem anmälda föreläsningarna upptaga ämnen af mångsidigt intresse såväl som af rent vetenskaplig eller instruktiv natur.

Följande föreläsarinnor äro anmälda:

Fröken Maria Aspman: Barnavård; fröken Thyra Brandelius: Reseskildring; fröken Nanny Envall: Näringsmedel, hygien m. m.; fru Emilia Broomé: Fredsfrågan; fil. lic., fru Elsa Gezelius: Litterära och sociala ämnen; fröken Kerstin Hesselgren: Bostadsförhållanden och hygien m. m.; med. lic., fru Julia Kinberg: Hälsovård, fysiologi m. m.; fröken Anna Kleman: Röst-rättsfrågan, reseskildring m. m.; med. lic. Inez Laurell: Barnavård; fröken Anna Lindhagen: Kolonitrdgårdar, litterära och allmänna ämnen; fröken Gerda Meyerson: Arbeterskeförhållanden, industrien och hemarbetet; fil. lic., fru G. Petrini: Proportionella val, allmänna ämnen; fröken Wendela Runquist: Djurskydd m. m.; fröken Clara Wahlström: Den hvita slafhandeln, emigrationen, lefnadsteckningar öfver framstående personligheter m. m.; fil. doktor Lydia Wahlström: Historiska och litteraturhistoriska ämnen, kvinnorörelsen, kvinnans sociala och politiska ställning; fru Elisabeth Wærn-Bugge: Hemslöjd, konstslöjd, väfnadskonst m. m.; med. lic. Karolina Widerström: De kvinnliga underlifsorganens byggnad, förrättningar och hälsovård, veneriska sjukdomar.

Uppläsningaftnar med framsägningar ur framstående skal-ders och författares diktning hållas af fru Anna Sjögren, fröken Alma Sjöman och fröken Signe Widell.

Bland Edra bekanta finnas säkert många, som ännu ej prenumererat på DAGNY. Upplys dem om tidningens tillvaro, sträfvan och mål och sök förmå dem att understödja dessamma genom prenumeration.

Något om våra konstnärinnor.

VII.

Fanny Brate.

Det är icke godt om duktiga figurmålarinnor bland våra kvinnliga konstnärer. Landskapsmåleriet lockar de flesta, antingen på grund af deras temperament eller därför att de, sedan de lämnat figurstudiet bakom sig som rent *studium*, icke längre — jag skulle vilja säga våga — ge sig i kast med att återupptaga lösandet af detta onekligen högsta problem inom konsten, porträtt och figurmåleri.

Det fordras utan tvifvel, förutom en direkt på detta område riktad talang, mycket och permanent ingående studium, ständigt tillfälle till lefvande modell o. s. v. för att med framgång ägna sig däråt.

Det hör därför till det ovanliga att råka en konstnärinna hvars kynne ligger helt och uteslutande åt figurmåleriet, som först när hon är inne på detta gebit känner sig i sitt rätta element och som oftast lyckas lösa de uppgifter hon sätter sig före på en gång gediget, koloristiskt tilltalande och med ett sannt konstnärligt allvar, som inger respekt för arten af hennes arbete.

Fru Fanny Brate sysslar nästan uteslutande med figur- och porträttmåleri. Då och då, sommartid, gör hon några studier ute i naturen, men, egendomligt nog, det ljus och den kraft hon lyckas inlägga i många af sina porträtt och figurtaflor, saknas eller åtminstone minskas i väsentlig grad, när hon tar sig an återgifvandet af klippor och träd, luft och vatten.

Det är en helt annan must och vigör öfver hennes porträtt och små figur- eller — om man vill kalla dem så — genrebilder. Där intresserar henne lösandet af något vackert ljusproblem i ett rum, en sned solstråle genom ett för åskådaren osynligt fönster, en skimrande reflex öfver en i verkligheten karg interiör, där en eller ett par figurer utgöra hufvudintresset eller ingå som ett motiveradt staffage. Det är på en gång verklig målsäkerhet, ärlig kunskap och färgcharme, som röjer sig i det bästa af fru Brates konst vid behandlandet af dylika motiv.

Hur vacker och intagande är icke den lilla gnistrande bilden af en flicka i rosa klädning mot en röd soffa, framför hvilken står ett bord med blå duk. På väggen leker en intensiv reflex af nedgående sol, och den lilla flickan i soffan roar sig med att mot

den röda soffryggen betrakta skuggan af sin egen hand. Det är ett riktigt förträffligt litet konstverk, som lyser upp hela rummet där det har sin plats.

Man finner icke i fru Brates bästa taflor det något famlande drag, som ibland är de kvinnliga konstnärernas kvinnliga svaghetstecken. Utan att verka eller vilja verka emanciperad, har fru Brate i sin konst en fasthet och en klarhet, som stämmer en mycket godt.

Så t. ex. ett större porträtt af en af hennes egna döttrar som liten. Mycket blond, distinguerad i ton, har denna bild ett påtagligt franskt »åttio-tals»-tycke i färgställningen, men den är gjord med utpräglad personlig uppfattning och med en fin och säker karakteristik, på en gång elegant och fast. Samma lilla flicka, målad vid ett halft års ålder i en flott och rask skiss — en rödblommig, rundögd baby, nästan utan hår, är ett utmärkt barnporträtt; — en svår uppgift, då dessa små individer ju icke ett ögonblick hålla sig stilla i samma ställning och då deras drag flyta ihop till en accentlös hvit och rosenröd knubbighet utan påtaglig form. Därför brukar också resultatet oftast bli antingen ett mycket förfuladt eller mycket försötadt intryck; men här känner man, att man står inför ett *porträtt* och ett godt porträtt.

Fru Brate började Akademien för de fria konsterna vid unga år, 1879. I sex år genomgick hon de olika skolorna, alltid särskildt intresserad af figurteckning och målning, med professorerna Malmström och v. Rosen som lärare. Som teckningslärare värderade hon mycket Malmström, då däremot v. Rosen var koloristen par *préférence*.

Då fru Brate lämnat Akademien och dess studier bakom sig, styrde hon kosan till Paris, — likt alla de unga konstnärliga krafterna för ett par decennier tillbaka. På Colarossis atelier studerade hon för Comtois, den ansedda, något sirliga och, jag skulle vilja säga, något omständliga porträttmålaren samt för Collin, hvars vackra, nakna figurtaflor äro kända äfven hos oss genom hans stora tafla: »Sommar» i Göteborgs museum. En viss sval och kysk stämning präglar alltid hans nakna figurer, något liksom förnämt och reserveradt. Dessa båda konstnärer utmärkte sig, hvar på sitt sätt, som förträffliga lärare, och fru Brate inhämtade säkerligen alla de kunskaper och goda råd

Henrik Gahns koncentrerade **Gahnelit** i flaskor å 2 kr. och 1 kr. Behagligt och i hög grad verksamt munvatten.

Tillverkas under kontroll af herr professor Carl Sundberg vid Karolinska institutet i Stockholm.

de hade att skänka henne med det vakna intresse och den sunda energi, som är henne egen och som senare reflekterat sig i hennes konst.

Strax efter sin återkomst till Sverige 1887 förlovade och gifte hon sig. Men därmed var icke »visan all», som ofta nog brukar vara fallet, när det gäller kvinnliga begåfningar.

Trots att fru Brate »aldrig ägt en atelier», har hon med oförtrutet intresse och aldrig sviktande kärlek till konsten, lugnt och gladt gått sin konstnärliga väg fram, endast glimtvis rönande den uppmuntran hennes gedigna konst förtjänar, men alltid färdig till nya duster.

För något år sedan (1902) inköpte staten en då utställd tafla: »En namnsdag»; — ett stort, gammaldags ljusst rum, där solen ligger in genom smårutade fönster och där några unga flickor äro sysselsatta med att pryda ett namnsdagsbord. Det är mycken intim, ljus stämning öfver den lilla bilden, och den tilltalar genom sin poesi som en mild, vacker sommardikt, klädd i lätta, svala toner. Ett helt annat kynne röjer en tafla, som på utställningen i St. Louis rönste uppmärksamhet: »En nyckelharpspelare». Det är en bondgubbe i profil, spelande nyckelharpa mot ett mörkt hållet rum med en gammal gulgrön kakelugn. Det är must och fyllig färgställning i detta konstverk, som med den karakteristiska gamla gubbfysionomien i förgrunden gör en enhetlig och koloristiskt verkningfull bild.

Bland fru Brates samling af konstverk af hennes egen hand, — allt för många hänga ännu på väggarna i hennes hem! — skulle man kunna nämna flera, som särskildt intressera, antingen genom god karakteristik, ett färgproblems lyckliga lösning eller en säker, seriös uppfattning. En liten rolig tafla är ett af de senaste sommararbetena. »Två småflickor», en blond och en mörk, som sitta och sy på en veranda, medan de utbyta förtroenden; de äro utmärkt bra gifna och utan något slags sentimentalitet tagna på kornet; — en genre således och en god sådan — denna uttrycksform inom konsten, som så godt som alldeles kommit »ur modet» och endast undantagsvis idkas af en och annan konstnär, då stundom i stark förbindelse med lösandet af något patologiskt problem, hvar-

vid dock ofta det patologiska elementet blir det som starkast faller i ögonen, skymmande själfva konstverket, och detta till föga fromma.

Fru Brates små »berättande» bilder syssla icke med några socialt-patologiska ämnen eller behandla dem på något uppseendeväckande sätt. Hon tillhör icke den kategori inom konsten, hvars lidande och lärande apostlar bäst trifvas på lifvets bakgårdar. Hennes taflor äro fina, glada och liffulla, naturligt och säkert skildrade utan att slå öfver i anekdoten, och med sin färgglädje lysande upp den plats de fylla med en stämning af solsken och konstnärlig friskhet, som fyller åskådaren med sympati.

Det är något på en gång käckt och känsligt öfver fru Brates sätt att måla, och med mera tid för verkligt djupgående studier, atelier, modeller, kort sagdt, de faktorer, som hvarje konstnär anser oumbärliga för frambringandet af ett fullgodt resultat, skulle fru Brate utan tvifvel komma att nå ännu mycket längre på den konstnärsväg, där hon redan med en icke vanlig målmedvetenhet banat sig fram.

År 1889 studerade hon åter några månader i Paris, har sedan gjort studieresor till England o. s. v. men endast på kortare tid och är bosatt i Stockholm, som äfven är hennes födelsestad.

Innan jag avslutar denna lilla ögonblicksbild, ville jag tillägga några ord om en helt annan gren af fru Brates konstnärliga verksamhet, hvarmed hon dock endast sysslar helt privat. Hon har roat sig med att teckna sagor till sina barn. Hon började därmed för ett tjugotal år sedan, medan ännu barnlitteraturen led en sorglig brist på goda illustrationer, och af de prof därpå, som jag blef i tillfälle att se, funnos många, fyllda af både fantasifullhet och humor, lifligt komponerade och af en sådan uppfinningsrikedom och omväxling, att man väl förstår att dessa sagoblad måtte vara en skatt för de barn, som äro nog lyckliga att få njuta af dem. Några af dem voro verkliga små konstverk i illustrationsväg.

Men det är figurmåleriet, som äger fru Brates hufvudintresse, och på detta område kan man uppriktigt önska henne den framgång, hvaraf hennes verkligt goda konst är förtjänt.

ELLEN LUNDBERG,
f. NYBLÖM.

Geijers barnbarn berättar.

III.

(Eftertryck förbjudes).

Under de sista åren af hvad jag kallar min Upsala-tid, d. v. s. innan jag gifte mig och lämnade Upsala, som för mig dock alltid var och förblef hemmet framför alla andra hem, flyttade Nybloms in i det gamla geijerska huset, och med den förtroliga

vänskapens rätt kände vi det, som hade detta hus nu också blifvit vår tillhörighet.

Där var föga förändradt i det hela taget. I trädgården blommade ännu hvarje sommar den stora persiska syrenbusken och de blekröda rosorna, dem Gei-

jer brukade kalla »de vackraste flickorna i Uppsala», och framför hvilka han kunde tillbringa långa stunder i stilla glädje öfver naturens underverk. I den stora trädgårdssalongen stod ännu den låga soffan, som han särskildt låtit tillverka för denna plats och som därför fått stanna kvar, då huset bytte om ägare.

Med hjälp af det trollspö, som min mor så gärna använde, minnets och kärlekens trollspö, togo de gamla rummen snart för mig den gestalt de haft på den tid, då det lilla huset i Carolinabacken var en medelpunkt ej blott för Upsala men för hela landets andliga lif. Hvarje möbel, hvarje småsak kom genom min mors beskrifning på sina gamla platser; de människor, som en gång lefvat och älskat där, syntes åter som verkliga. Det är därför, som jag stundom på allvar måste påminna mig själf, att jag icke i *verkligheten* lefvat med i Geijers hem, att jag icke suttit i en undangömd vrå och lyssnat, då han första kvällen i »eget hus» med stilla och tacksam glädje sjöng vid pianot:

Dröj då, o frid, dröj i mitt tjäll:
blif bästa gästen min!
Ty dagen skrider — det blir kväll,
och natten bryter in.

Jag tycker mig också ha sett honom vid det svartmålade skrifbordet i det låga arbetsrummet vid det fönster som vette åt trädgården. Ofta afbryter han sitt arbete för att sommartid lyssna till fågelsången eller för att schasa bort någon katt, som sitter på lur under en buske. Vintertid lägger han gryn, talg och brödsmulor på fönsterblecket och tittar upp och ler, då gråsparfvar eller talgoxar låta sig väl smaka. Eller han pysslar om krukväxterna i fönstret, plockar bort ett vissnadt blad och ser efter nya knoppar.

Ibland har jag nästan undrat öfver att vi alla, som så lidelsefullt älskade vårt sköna hem på Kinnekulle, så lätt kunde skiljas därifrån och så snart växa fast i helt olika förhållanden och omgifningar. Men förklaringen är nog att söka däri, att flyttningen till Uppsala för min mor på sätt och vis var en *hemkomst*. Afven hennes barn kände omedvetet, att Geijers barnbarn aldrig kunde vara främmande på den plats, som framför alla andra var förbunden med hans minne.

Aldrig glömmar jag den stund, då vi på ångbåten — den tiden fanns ju icke järnväg — passerat krökningen af Fyrisån och plötsligt sågo slottet, domkyrkotornet och den lilla lummiga staden framför oss som en tafta, eller den ton, hvarmed min mor då utbrast, »Se, Anna, där är *Uppsala!*» för att sedan länge stå tyst med ansiktet som förklaradt af en utesäglig rörelse. Hur underligt måtte det icke ha känts för Geijers dotter att återkomma till sin barndoms och sin ungdoms stad, att som landshöfdingefru flytta in i de från fordom så välkända rummen i det gamla röda slottet, från hvars fönster hon dagligen kunde se sitt forna, aldrig glömda hem!

Jag har talat om många olika personligheter, men ännu icke om Egron Lundgren, för hvilken jag hade

den sällsynta lyckan att få taga lektioner i målning. Oförgätliga timmar tillbragte jag i hans atelier, och jag, som var glad blott jag fick syssla med pensel och färger under hvilka förhållanden som helst, hur glad skulle jag icke känna mig *då!* Han lärde mig mycket, som gjorde min själ rikare, och mina ögon öppnades som aldrig förr för naturens och konstens hemligheter. Den som läst hans utgifna bref, anteckningar och minnen, vet hvilken på en gång gnistrande spiritualitet och djupt känslig konstnärnatur han hade. Men intet af hvad han skrifvit eller målat ger dock något verkligt begrepp om den charm, det fina, nobla behag, som låg öfver hans egen personlighet, eller hur mycket han kunde gifva under det personliga umgänget.

Men till *lärare* i vanlig, praktisk mening passade han egentligen icke. Därtill var hans konst alltför individuell, hans teknik alltför nyckfull, alltför litet teoretisk, alltför uteslutande hans eget snillrika »manér». Manéret verkade dock aldrig stötande hos honom själf, därför att det var besjäladt af hans djupa konstnärstemperament. Men det måste göra det hos hvar och en, som försökte lära sig måla som han. Det blef aldrig mera än en »kopia efter Egron Lundgren».

Ack, hur mycket mera skulle jag icke kunna berättat, hur mycket mera om Geijer, som ännu icke blifvit sagdt af någon, och om Amalia v. Helvig, hans ädla vännina och goda genius! Ni måste komma hem till mig en gång, då edra vägar bära åt mina trakter, så skall jag visa er mitt hem med alla dess minnen och förtälja deras historia. Jag har exempelvis i min salong icke en möbel, icke en småsak utan sina »traditioner».

Jag skulle berättat er om min mormors mor, Geijers svärmor, Jeanna Liljebjörn, född Troili, — hennes lif är som en hel roman. Jag har hennes förtjusande bild i pastell. Vid sexton år stod hon brud. Den fader- och moderlösa flickan vistades då hos ett par ogifta farbröder på Väckelsön, en halfö i Värmelen. Härifrån fördes hon till sin makes stora gods, där en mångfald af plikter väntade husfrun, plikter, som icke vid hennes ålder vore möjliga att fylla. Helst följde hon sin man i skog och mark, klädd i gosskläder, eller hon spelade på sin kära fiol. Då folket slutat sitt dagsarbete, brukade hon om kvällarna spela visor och låtar för dem, och stundom fingo de tråda dansen efter de glada tonerna af hennes fiol. Hon dog redan vid 32 års ålder.

Vi skulle slå oss ner i den gamla soffan eller i de bekväma ehuru gammalmodiga länstolarna från mitt hem på Uppsala slott framför det lilla egendomliga bordet, som tillhört Amalia v. Helvig, och jag skulle visa er de dyrbara skatter som ligga i den antika byrån borta i vrån. Där ligga fru v. Helvigs bref till Geijer. Ni förstår, att de gömma på mycket dessa bref från henne, som var »mer än hufvudet högre än sin samtids kvinnor». Hon var systerdotter till Göthes

berömda vännina, fru von Stein, och stiftade själf såsom hofdam hos hertiginnan af Weimar bekantskap med både Schiller och Göthe, hvilket blef af afgörande betydelse för hennes diktning. Hon var en öfverlägsen kvinna, ovanligt talangfull, världserfaren och intagande och dock på samma gång fri från fåfänga och själföfverskattning.

År 1816 besökte fru v. Helvig Uppsala, där hon gästade sin vän, öfverstinnan Malla Silfverstolpe, och från denna tid förskrifver sig Geijers och Amalias bekantskap, som snart utvecklades till den varmaste vänskap. Sedan Amalia med sina barn återvändt till sitt hem i Tyskland, begynte brevväxlingen med Geijer, som varade till 1831, då fru v. Helvig dog.

Den gamla byrån gömmer också en lång brevväxling mellan min mormor och Malla Silfverstolpe — ända från 1816, då mormor stod brud, och till 1859, året innan hennes död. De skrefvo äfven då de bodde i samma stad, skrefvo nästan dagligen. Det fanns icke telefoner då som nu. Pennan togs till hjälp, och sedan brevet vikits samman från alla fyra sidorna och förseglats med munlack, sändes en piga som postbud. Dåtidens kvinnor kunde skriva brev!

*

Sedan ofvanstående nedskrifvits, har jag fått i min hand den bok af Sigfrid Wieselgren, »Vårt Upsalalif», som i förbigående blifvit omnämnd, och tager jag mig friheten att som komplettering anföra följande brottstycken:

— — — »Då jag ser tillbaka på de familjekretsar, hvilka under mina studieår hade den stora vänligheten att vilja räkna mig bland sitt unga umgänge, måste jag säga, att utan dem mina Uppsalaminnen icke skulle kunna vara så rika, varma och fulltoniga, som de äro. — — — En finare, mera bildande, mera vare sig uppfriskande eller anslående societet än den Uppsala då ägde, lärer det vara svårt att uppvisa. — — Hela legioner af minnen strömma i detta ögonblick öfver mig, ehuru jag ej kan lika lätt på papperet låsa dem fast. — — —

Den officiella centralpunkten för både stadens och och länets sociala lif var att finna i salongerna å Uppsala slott. Den representation grefve Adolf Hamilton och hans grefvinna, Erik Gustaf Geijers dotter Agnes, däruppe i det gamla slottet nu utöfvade (efter landsh. frih. v. Kæmer) föreföll oss så tillfredsställande som möjligt. Landshöfdingen själf var en verkligt bildad man, enkel och anspråkslös samt vänlig mot alla. För grefvinnan Agnes hyste man ju allmänt vördnad, hennes ädla, själfulla personlighet i förening med ett i viss mån reserveradt uppträdande kunde ej undgå att imponera; men man fattade henne knappast rätt, förrän man såg henne i hemmets stilla hvardagslag, hörde henne där tala ut sitt hjärtas tankar eller vid pianot gifva dem uttryck i sköna toners allbetvingande språk. Hon talade väl, äfven när hon inlät sig i samtal om

mera djupgående ämnen. Jag minns särskildt, huru hon en dag under det vi vandrade utåt slottskogen talade om »Peer Gynt» och meddelade mig sin uppfattning af detta Ibsenska alster. Men hon sjöng ännu bättre — med sin sång intog hon oss oemotståndligt. Det var ock en njutning som få att höra henne och Nyblom sjunga duetter. Wennerbergs »Tidt er jeg glad» — — buren af *deras* röster har i sanning blifvit oförgätlig.

Allra roligast syntes oss nog de smärre slottsjudningar vara, till hvilka en mera intim krets då och då kallades, och hvilka husets äldsta dotter, den mycket intelligenta och genom sitt älskvärdt frimodiga väsen bra intagande fröken Anna, benämnde »ungdomsfester». Hon hade skäl härtill, ty för ungdomen gestaltade de sig vanligen såsom små förtjusande festtillfällen, där ögonblickets ingifvelser omväxlande kunde gifva sig luft i sprittande tankeutbyten, sång, musik, dans eller till och med någon improviserad tablå, någon liten dramatisk episod. Huru lifligt tränger sig icke nu på mig minnet af den »ungdomsfest», som ägde rum på Uppsala slott den 2 mars 1866, fröken Anna Hamiltons 18:de födelsedag! Tekla Knös hade på eftermiddagen sändt oss bud att vi skulle ställa till något roligt; hon föreslog en »fruntimmerspromotion». Idéen vann anklang, förberedelserna voro hastigt undanstökade, och snart voro vi samlade däruppe, bland andra äfven fröken Lotten Glas, professor Glas' enda dotter, som samma dag fyllde sina 18 år.

Sedan man en stund glammat i allsköns rolighet, äskade landshöfdingen ljud och föreslog en skål för de båda festföremålen, därvid han uppläste verser till fröken Anna från gamla baron von Kræmer. Dennes dotter, fröken Lotten, i psykhekostym, nedsväfvade i detsamma från spiraltrappan i kabinettet bredvid och öfverlämnade efter att ha deklamerat en dikt till fröken Anna en spegel — det kunde blott fattas som en artighet. — —

Härefter följer beskrifningen på promotionshögtidligheten, då Ernst Björk var promotor, August Gödecke framställare af doktorsfrågan, författaren själf akademisekreterare, de båda förstnämnda i fruntimmerskläder. Promovendi voro fröknarna Anna Hamilton, prima, Lotten Glas, ultima, Antoinette och Louise Lagerbring, Helene Knös, Julia Ankarerona och Lotten von Kræmer samt fru Helena Nyblom. Pontus Wikner var promotionspredikant.

Det hela var mycket lustigt, och då Wilh. Svedbom efter aktens slut i ett nu lät utgångsmarschen löpa öfver i en vals, fick man helt hastigt se den nyss så högtidligt skridande processionen förvandlad till en promotionsbal i lifligaste verksamhet. Den räckte dock icke så länge. Sången väntade — och snart voro vi alla endast öra, då grefvinnan Agnes, Carl Nyblom och ännu andra gäfvo oss de vackraste bidrag till en promotionskoncert af minnesvärdaste slag.» — — —

MARIA HOLMSTRÖM.

Hyllningar på Selma Lagerlöfs 50-årsdag.

Från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse afsändes genom fru Agda Montelius till doktor Selma Lagerlöf följande telegram på hennes högtidsdag:

Hvad Eder rika, varma dikt-konst, i förening med Eder enkla, renhjärtade personlighet verkat för höjandet af vårt lands kvinnor är oberäkneligt men inflytandet däraf skall spörjas vida. För hvad Ni så skänkt bringas Eder ett hjärtevarmt tack från det förbund, hvars syfte är kvinnans höjande och som med glädje och stolthet tänker på, att det var i dess tidskrift det nu så frejdade författarenamnet Selma Lagerlöf först blef synligt för allmänheten.

*

Centralstyrelsen i Landföreningen för kvinnans politiska rösträtt afsände genom sin ordförande, fröken Anna Whitlock, följande lyckönskningsskrivelse:

Doktor Selma Lagerlöf!

I dag bringar det Svenska folket Er sin beundrande hyllning och sitt varma tack för allt hvad Ni skänkt det af Ert snilles och Ert hjärtas skatter. I denna kör af tacksägelse kan Ni urskilja de klara och trohjärtade barnarösterna liksom de vuxnas djupa och allvarigare stämmor. Men den stora skara af Edra medsystrar, som arbeta för att Sveriges kvinnor skola erhålla samma medborgarrätt och medborgaransvar som männen till båtnad för fosterlandet, önskar frambära en särskild hyllning till Selma Lagerlöf. Ni har icke blott indirekt hjälpt oss genom att visa att en kvinna kan äga lika stort snille som en man och kan öfva det vidsträcktaste inflytande som folkuppfostrare, utan Ni har äfven direkt främjat vår gemensamma sak genom att helt stilla och naturligt ställa Er i våra led som medkämpe och medarbetare.

De många tusentalen kvinnor, som tillhöra de svenska rösträttsföreningarna, tillropa därför Selma Lagerlöf i dag ett hjärtevarmt tack.

*

Vid 2-tiden på middagen uppvaktade Falu rösträttsförenings styrelse Selma Lagerlöf, som ju, som bekant, äfven är medlem af styrelsen. Ordföranden öfverlämnade en bukett af röda rosor och sade något sådant som att Selma L., i sin bemärkta ställning, blott och bart genom sin personlighet och sin karaktär, sin koncentration i arbetet, sin lugna kraft och beslutsamhet, sitt visa, kloka omdöme, sin vörndnad för hemmets och familjelifvets helgd, är den vältaligaste förespråkaren för kvinnornas sak. Gladt och skämtsamt svarade festföremålet. Hon skämtade öfver ordföranden, som hade kommit och gått ut och in hela dagen i olika uppdrag. Hon hade därvid kommit att tänka på Engelbrekt och hans ord: »Än en gång tör jag återkomma». Men liksom Engelbrekt kom och kom igen och slutligen vann seger, så hoppades hon, att det skulle gå för rösträttskvinnorna,

om de komme igen gång på gång, att deras syfte till slut skulle vinnas. Ett lifligt hurra uppstämde för jubilaren.

*

I Uppsala hade Föreningen för kvinnans politiska rösträtt anordnat en anslående hyllningsfest på Selma Lagerlöfs dag. De närvarande hälsades välkomna af fru Ellen Hagen, och följande telegram afsändes:

Tillåt en talrik skara Uppsala-bor, som på initiativ af kvinnliga rösträttsföreningen samlats till fest kring taflor ur Gösta Berlings saga, att blanda sin stämma i hyllningsjublet från allt Sveriges land.

Sveriges genius det innerst är,
landets, folkets, som du fått så kär
och som frigjord talar med din tunga,
du förstår dess tankar och begär,
dess sunda kraft, dess längtan vemodsskär,
och därför dina verk bli evigt unga.

Därefter hölls ett kortare föredrag öfver Selma Lagerlöf åtföljdt af recitationer ur Kristuslegenderna och Gösta Berlings saga. Uppläsningarna illustrerades af flera vackra tablåer.

*

Föreningen för kvinnans politiska rösträtt hade i Skara äfven anordnat en Selma Lagerlöfsafton, därvid bl. a. föredrogs en hyllningsdikt, författad af fru Elisabeth Kuylenstierna-Wenster. De närvarande beslöto att som hyllningstelegram till jubilaren afsända sista versen i denna dikt:

Tack sagomoder från Trätäljas bygd,
och lycka till sol öfver diktnings skördar,
som blommat i barndomsminnenas skygd,
kärlek den sått och återbördar.

Ett gif akt till Sveriges kvinnor.

Under de närmast kommande veckorna försiggå landet rundt ett slags kommunala val, som äro af den stora allmänheten nästan alldeles förbisedda, ehuru de hafva betydelse i kulturellt och socialt hänseende, äfvensom ur kvinnosynpunkt. Jag syftar på skolrådsvalen.

Dessa val försiggå på kyrkostämma, som i Stockholm skall hållas i november, å öfriga platser före december månads utgång. Röstberättigad är hvarje person, som har egen debetsedel och ej tillhör främmande religionssamfund.

Ett skolråd skall finnas för hvarje territoriell församling och utgöres det af kyrkoherden som själfskrifven ordförande och så många å kyrkostämma valda, för nit om folkskoleväsendet kända personer, som församlingen finner lämpligt utse, dock minst fyra. Valbar är hvarje å kyrkostämma röstberättigad, myndig.

välfrejdad, gäldfri man eller kvinna, som fyllt 25 år och ej tillhör församlingens redovisningsskyldige och aflönade betjante. Medlemmarna väljas på landet för fyra år, i Stockholm för två, och afgår halfva antalet hvarannan gång.

Skolrådet tillkommer enl. kungl. m:ts nådiga förordning af den 21 mars 1862 att utöfva vården om och befattningen med folkskolan samt, där ej särskild styrelse för församlingsbiblioteket finnes utsedd, handhafva förvaltningen och vården af detsamma.

Som synes har skolrådet en ganska vidsträckt och djupt ingripande befogenhet (i Stockholm inskränkt genom öfverstyrelsen för Stockholms stads folkskolor). Skolråd äger exempelvis att förvalta församlingens alla för folkskoleväsendet anslagna medel, meddela lärarepersonalen tjänstebetyg, upprätta förslag på sökande till lärarebefattningar vid församlingens skolor, framlägga förslag till om- eller nybyggnad af skolor, tillse att skolgången är ordentlig m. m. samt verkställa alla kyrkostämmans beslut angående skolväsendet. På skolrådet kommer således att i mycket bero, hurudan den skola skall bli, som fostrar den öfvervägande delen af församlingens barn.

Allt mera tränger sig ju den tanken fram, att *hela folket* bör ha medbestämmanderätt i nationens alla angelägenheter. Bör då icke allmänhetens intresse inrikas på den skola, som fostrar 94 % af landets barn? Besvarar man den frågan med ja, då måste man och ägna skolrådsvalen det största intresse, så mycket mer som skolrådet är *den enda skolmyndighet*, på hvars utväljande allmänheten äger *direkt* inflytande.

Då emellertid val af skolråd sker å kyrkostämman, ha de drabbats af den *brist på intresse* allmänheten lägger i dagen vid kyrkliga ärendens behandling; som belysande vill jag nämna, huru i en stor hufvudstadsförsamling med 60—70 tusen invånare å sista kyrkostämman före församlingens delning ej voro närvarande mer än 20—30 personer. Så är förhållandet emellertid ej endast i Stockholm; öfverallt på landsbygden har det blifvit mig sagdt, att intresset är lika slapt, ehuru kyrkostämman och skolrådsval där ha långt större betydelse än i Stockholm. Som en följd häraf kommer vården om församlingens angelägenheter ofta att bli beroende af ett fåtal personer, dess värre mången gång ytterst litet intresserade för skolans utveckling.

Hur mycket af de brister, som vidlåda vår folkskola, får man tillskrifva allmänhetens bristande intresse? Har det männe icke sin dryga del af ansvaret för de flyttande och hvarannandagsläsande skolorna i några af vårt lands rikaste bygder? Och dessa dåliga, dragiga skollokaler, denna skolornas brist på ljus, värme och trefnad, småskollärarinnans ofta mörka och trånga bostad, hennes icke sällan tunga och glädjefattiga tillvaro, har allt detta och mycket mer icke en af sina orsaker i att *särskildt kvinnorna* hålla sig undan från att deltaga i församlingens angelägenheter? Uppfostran och undervisning anses ju

vara saker, som bäst förstås af kvinnan och därför böra åt henne anförtros. Man borde väl då och i alla skolstyrelser söka få det kvinnliga inflytandet gällande. Sedan omkring 20 år tillbaka ha kvinnor här i Stockholm varit valbara till ledamöter i skolrådet; för närvarande finnas i stadens 13 skolråd med deras 100 medlemmar endast 13 kvinnor. Huru står det till landet rundt? Jag har flerstädes träffat manliga skolrådsledamöter, som ej ens vetat, att kvinnor äro valbara.

Så länge endast män sitta i skolstyrelsen, händer det lätt, att flickornas, de blifvande kvinnornas, samt lärarinnornas kraf förbises. Vårt land har mer än 100 stads- och mer än 2,000 landsförsamlingar. Icke skulle det vara utan betydelse för kvinnosaken, om också blott *en* kvinna blefve ledamot i hvar skolråd, om mer än 2,000 kvinnor på så sätt aktivt komme att ägna sitt intresse åt skolan.

Min mening är därför till alla Sveriges kvinnor:

Infinnen eder talrikt å kyrkostämmorna i november och december och sen till, att åtminstone *en* kvinna inväljes i hvar skolråd!

THORHILD MALMBERG.

Från allmänheten.

»Du gamla, du fria!»

Hvad de orden innebära, borde ju hvar och en hafva klart för sig. De uttrycka, så synes det mig, en stormande hänförelse för rätten till frihet.

Därför åstadkomma de orden motsatt verkan, när de brusa fram på möten, där kränkt rätt blifvit framhållen — de verka löje.

Här hålles det ena kvinnliga rösträttsmötet efter det andra, där bevisande föredrag framhålla, att vår medborgarrätt är kränkt. Det skälver inom oss af harm öfver vår kränkning, då i det samma »Du gamla, du fria» uppstämmes och man är färdig undra, om med ett trollslag situationen förändrats, om allt blifvit godt och väl, om medborgarrättigheterna kommit flygande från rymden.

Men nej — så är ej fallet och det hela verkar nästan komedi.

En komedi synes mig våra oppositionsmöten vara, om de nödvändigt skola åtföljas af den sången. Den bör ej neddragas till meningslöshet; den bör hvila, tills vi få skäl, att med hela vår kraft stämma in i »Du gamla, du fria.»

A. W. S.

En motion i stadsfullmäktige i Stockholm.

Vid stadsfullmäktiges sammanträde i Stockholm har vice häradshöfding E. Lagercrantz väckt motion om ett understöd af 1,200 kronor åt Södra kristliga föreningen af unga kvinnor för år 1909.

»Södra kristliga föreningen af unga kvinnor» i Stockholm kan se tillbaka på en nu 21-årig verksamhet bland de ogifta arbeterskorna inom Katarina församling. 1891 anslöt sig föreningen till Sveriges kristliga förening af unga kvinnor men står dock fullt självständig i sin verksamhet. Föreningen, som hitills arbetat med insamlade frivilliga bidrag, har på grund af de alltjämt stegrade omkostnaderna ansett nödigt att söka hjälp från det allmännas sida, hvarföre styrelsen sökt utverka ett årligt bidrag af 1,200 kronor af Stockholms stad, hvilket nu genom hr Lagercrantz motion framförts i stadsfullmäktige.

Om föreningens verksamhet kan nämnas, att den är af såväl ideell som praktisk art. Förutom rent religiös verksamhet, anordnas möten med fabriksflickor i lokaler inom fabrikena efter arbetets slut, därvid förekomma musik och föredrag i allmänbildande ämnen äfvensom kaffeservering. Dessa möten besökas i regeln af 100 å 200 kvinnor. Den andra delen af verksamheten omfattar undervisning i sömnad, välskrifning samt kurser i matlagning för både arbeterskor och tjänarinnor äfvensom uthyrning af rum åt de förre. För deltagande i matlagningskurserna för arbeterskor erlägges en afgift af 50 öre för hvarje lektion, då deltagarna jämväl erhålla till kvällsmat två rätter, som de själfva lagat. Kurserna för tjänarinnor afse att utbilda dugliga ensamjungfrur för den mindre gynnsamt situerade medelklassen.

Priset för deladt, fullt möbleradt rum med eldning, sängkläder och handdukar utgör f. n. 8 kronor i månaden. Efter flyttningen till den nya lokalen komma 12 flickor att få bostad i hemmet.

Slutligen må nämnas att föreningen jämväl sörjer för hälsovård genom kurser i hygien och fri gymnastik för fabriksflickor under sakkunnig ledning i folkskolan vid Tjärhofsgatan, hvartill kommer, att föreningen i sitt sommarhem mottager 9 å 10 klena arbeterskor mot en inackorderingsavgift i ett för allt af 30 kronor i månaden.

Med följande ord avslutar hr Lagercrantz motiveringen till den behjärtansvärda motionen: »Allt som är ägnadt att sedligt, intellektuellt och praktiskt-ekonomiskt utbilda unga ogifta kvinnor af arbetarklassen — arbetarhemmens blifvande hustrur och mödrar — bör göras snart, ty utvecklingen löper fort och det gäller att hinna med. Äfven om sådant anslag, hvarom här är fråga, ej förut varit föremål för stadsfullmäktiges pröfning, åtnjuta dock redan åtskilliga denna förening i olika afseenden närstående företag kommunalt understöd. Sådana återfinnas på såväl drätselnämndens som fattigvårdsnämndens stat. Tillika må här erinras om stadsfullmäktiges nyligen fattade beslut att till lindrande af bostadsnöden låta uppföra logihus eller s. k. ungarshotell åt ogifta arbetare.

Äfven om beträdandet af en ny väg — understöd åt ogifta kvinnliga arbetare — skulle föranleda till nya framställningar, synes detta dock ej böra hindra stadsfullmäktige att lämna nu ifrågavarande förening en hjälp i dess verksamhet.»

Notiser.

En sällsynt utmärkelse. Posttidningen af den 13 november tillkännagifver, att k. m:t »till betygande af sitt nådiga välbehag öfver fru Anna Wallenbergs, född von Sydow, långvariga och synnerligen gagnande verksamhet inom välgörenhetsinrättningar och andra allmännyttiga företag tilldelat henne medaljen i guld af tolfte storleken med inskrift: "Illis quorum meruere labores" att i högblått band med gula kanter bäras om halsen».

Den utmärkelse, som härmed kommer fru Wallenberg till del, är ett yttre erkännande af det oförtröttade arbete hon ägnat allmännyttiga och filantropiska företag. På hennes 70-års dag, den 26 augusti detta år, meddelades i Dagny en minnesruna öfver hennes lif och verksamhet, hvarföre icke är nödvändigt att nu ytterligare orda om den stora insats hon gjort vid olika företags startande och ledande.

Fru Wallenberg är förut »officier d'académie».

En kurs i medborgerlig kunskap pågår för närvarande i Helsingborg, öppen för medlemmar af Fredrika-Bremer-Förbundet, Kvinnliga rösträttsföreningen, Hvita Bandet och K. F. U. K. mot en afgift af kr. 4:—, för öfriga deltagare kr. 6:—.

Kursen, hvilken är afsedd för endast kvinnliga deltagare, räknar omkring ett 80-tal personer. De tolf föreläsningarna, hvilka pågå en å två gånger i veckan, omfatta: Stats- och kommunalkunskap, öfning i fingerade sammanträden, diverse aktuella frågor, fattigvård, kvinnans ställning utom och inom äktenskapet m. m. Kursens ledare, dr Carl Sjunnesson, har vetat att på ett särdeles lyckligt sätt koncentrera det vidlyftiga programmet, så att stor behållning vinnes af de korta sammandrag, hvilka äro nödvändiga vid en dylik kurs.

Danska kvinnotidningar. Med anledning af en artikel i ett föregående nummer om den danska tidskriften *Kvinden og Samfundet* anse vi oss böra framhålla, att denna tidskrift, såsom där nämndes, är det enda organet för den danska kvinnorörelsen i dess helhet, då däremot äfven andra tidningar finnas, som gjort till sin uppgift att arbeta för kvinnornas frigörelse i en bestämdt afgränsad riktning, såsom t. ex. de tvänne rösträttstidningarna *Kvindevalgret*, som utgifves af *Landsförbundet for Kvinders Valgret* och utkommer månatligt under redaktion af kand. polyt. fru Julie Arenholt och *Kvindestemmeretsbladet*, som utkommer i 10 nummer om året och redigeras af fru Johanne Münter.

Föreningsmeddelanden.

Svenska kvinnornas nationalförbund höll torsdagen den 12 november å K. F. U. K:s lokal i Stockholm ett talrikt besökt möte under fru Hierta-Retzius ordförandeskap, hvarvid redogörelse lämnades för de förhandlingar, som ägt rum vid den i början af september i Genève hållna internationella konferensen.

Fredrika-Bremer-Förbundets Helsingborgskrets förbereder inom den närmaste tiden ett s. k. »amerikanskt lotteri» i afsikt att därmed samla bidrag till den ökning af Malmöhus läns kapitalinsats i F.-B.-F:s Allmänna stipendiefond, som för närvarande är påtänkt inom länet.

Rättelse. I vårt omnämnande af landshöfding F. A. Boström med anledning af hans timade frånfälle har ett misstag angående tiden för hans utträde ur riksdagen gjorts. Det var först denna sommar, som han på grund af hällsokäl såg sig nödsakad att afsäga sig sitt mandat i första kammaren.

Bikupan,

21 Klarabergsgatan 21.

Svenska fruntimmersarbeten: Hemväfda Gardiner, Nationaldräkter, Broderier, stickade och virkade arbeten, glödrerade artiklar, träsniderier, Dockor, Lampskärmar, Barnkläder, Förkläden, Mössor, Askar med modeller för »baby»-utstyrslar, Lappskor m. m.

Beställningar mottagas på Linneustyrslar och alla slags fruntimmersarbeten. Märkning med broderi och bläck utföres.

Broderade remsor.

Knypplade och virkade Spetsar finnas på lager.

Rekvisioner från landsorten expedieras skyndsamt och omsorgsfullt. Allm. Tel. 51 65.

PLATSSÖKANDE.

(Platssökande få sina annonser införda i Dagny för halftva priset eller 7½ öre pr mm.)

PLATS sökes nu eller på nyåret som slöjdlärlarinna för sinnesslöa eller epileptiska barn (speciellt i gosslöjd) eller ock som biträde åt föreståndarinnan vid dyl. anstalt. Goda ref. finnas. Svar märkt »G.», till Vilhelmshöjd. Värnamo.

UNG flicka söker snarast plats i bättre familj. Har genomgått 8-kl. läroverk och under ett års tid vistats i Dresden samt åtnjutit undervisning i sång och musik vid konservatoriet därstädes. Villig att mot någon lön biträda vid alla i huset förekom. göromål. Svar motsets tacksamt under adr. »M.», Vinninga p. r.

LÄRARINNA önskar plats under ferierna för att deltaga i alla husliga sysslor. Villig deltaga i barns skötande eller skrifgöromål. Någon lön önskas. Svar »P G.», Emmaboða, p. r.

25-ÅRIG flicka önskar den 1 jan. plats som hushålls- eller skrifbiträde. Kan ock undervisa nybörjare. Svar snarast till »Förlofvad», Sundbyberg, p. r.

EN FÖRÄLDRALÖS 15-ÅRIG FLICKA önskar plats att gå frun till handa i god familj, där moderlig omvårdnad och ledning kan påräknas. Svar afvaktas tacksamt under adr. »Villig 15», Norrköping p. r.

EXAM. sjuksköterska med goda rek. önskar privat plats åt sjuk dam eller herre. Svar till »Sjuksköterska», Stenungsund p. r.

FLICKA af god familj (föräldralös) önskar plats som sällskap. Villig och van deltaga i skrifarbete. Betyg finnas. Svar E. Högstedt, Umeå p. r.

ELEMENTARBILDAD, undervisningsvan flicka önskar plats på nyåret i familj att undervisa minderåriga. Kunnig i språk, musik och finare handarbeten. Svar »Ordentlig 19 år», Västerås p. r.

PRÄSTDOTTER, van att deltaga i alla inom ett hem förekommande göromål, önskar nu genast eller 1 jan. plats att vara husmoder behjälplig. Någon liten lön önskas. Svar till »20 år», Sköllersta p. r.

HUSHÅLLSSKOLOR! Intresserad och skicklig lärarinna med utmärkta vitsord från föregående verksamhet, samt med särskild fallenhet att handleda elever, önskar till nyåret anställning i hushållsskola, helst på landet. Ehuru kompetent äfven i öfriga ämnen, önskar den sökande dock företrädesvis plats som lärarinna i tvätt (glansstrykning inbegripen), väfning och eventuellt gymnastik. Svar till »—d —n», Karlskoga p. r.

LEDIGA PLATSER.

Slöjdlärlarinnor!

Vid kvinnliga slöjd- och hushållsskolan i Tollarp blir platsen som föreståndarinnan för slöjddelningen ledig, att tillträdas den 9 januari 1909. Ansökningar åtföljda af frejdebetyg torde insändas till skolans styrelse senast den 6 december 1908.

Tollarp den 18 november 1908.
Styrelsen.

SJUKSKÖTERSKEPLATS. Plats som vik. sjuksköterska i Grönskåra distrikt för tiden 1 dec. 1908—31 dec. 1909 är till ansökan ledig. Lön efter 400 kr. pr år samt 1 kr. om dagen för tjänstgöring vid epidemi; vid annan sjukdom efter öfverensk. Ansökn. insändas genast till Kantor V. Hoffman, Elghult, Läkarestyrelsens ordf.

FRÅGOR OCH SVAR.

Hvar kan man prenumerera på Dagny?

I landets alla postanstalter och boklädor kan man beställa huru många ex. som helst.

Skall man alltid prenumerera å dessa ställen?

Ja, ifall man önskar endast 1, 2, 3 eller 4 ex. skall man alltid göra det.

Hvad kostar Dagny i postanstalter och boklädor?

Dagnys postprenumerations- och boklädspris är kr. 4:50 för 1/1, 2:50 för 1/2 och 1:25 för 1/4 år

Hvilka villkor erhålla prenumerantsamlare å Dagny?

Den, som samlar minst 5 prenumeranter, erhåller en provision af kr. 1:— för hvarje helårs-, 50 öre för hvarje halfårs- och 20 öre för hvarje kvartalsprenumerant.

Huru skall man förfara för denna provisions erhållande?

Sedan man samlat minst 5 prenumeranter, går man tillväga på ett af följande sätt:

- 1) **Antingen:** Genom insändandet af prenumerationsafgiften med afdrag af provisionen beställer man det behöfliga antalet ex. (hur många som helst, men alltid minst 5) direkt från Dagnys exp., Stockholm, som under samlarens adress i ett och samma paket sänder alla beställda ex. Samlaren har då att ombesörja utdelningen till de samlade prenumeranterna.
- 2) **Eller:** Man prenumererar å närmaste postkontor (ej anorstädes) för de samlade prenumeranterna, detta under hvars och ens adress, begär postens kvitto å samtliga erlagda afgifter, tillställer oss detta kvitto, då vi omgående pr postanvisning sänder samlaren den stadgade provisionen.

Hvar, och till hvilket pris kan man nummervis lösa Dagny?

I städernas tidningskontor och cigarraffärer samt hos Dagnys kommissionärer i landsorten. Pris 10 öre pr nummer.

Alla skrivelser rörande expeditionen adresseras:

**DAGNYS EXPEDITION,
STOCKHOLM.**

Plats som sjuksköterska.

Sjuksköterskeplatsen inom **Arjeplogs kommun** kungöres härmed ledig att sökas hos kommunalnämnden före den 10 nästinstundande december med bifogande af:

- 1) Prästbetyg;
- 2) Intyg af legitimerad läkare att sökanden är frisk, har stadig hälsa och är fri från kroppslite;
- 3) Bestyrkt afskrift af sökandens afgångsbetyg efter fullständigt genomgången folkskolekurs, eller ock af kompetent person utfärdadt intyg öfver, att sökanden äger här emot svarande kunskaper, framförallt att hon är fullt kunnig i att läsa och skriva samt äger förmåga att i skrift meddela sig;
- 4) Intyg öfver genomgången teoretisk-praktisk kurs vid större sjukvårdsinrättning under minst sex månader och väl vitsordad tjänstgöring därefter såsom sjuksköterska, likaledes vid större sjukvårdsanstalt 6 månader. Lönevillkoren äro i ett för allt 650 kr. Platsen tillträdes den 1 jan. 1909. Adr.: Arjeplog, Norrbottens län.
Arjeplog den 13 Nov. 1908.
Kommunalnämnden.

FÖRESTÅNDARINNEBEFATTNINGEN.

vid Karlskrona högre läroverk för flickor bliver ledig att tillträdas vid nästa läsårs början, och äga hugade sökande att till styrelsen ingifva sina af kompetenshandlingar samt präst- och läkarebetyg åtföljda ansökningar före den 10 nästkom. december. Lön 2,000 kr. jämte fri bostad.
Karlskrona den 28 okt. 1908.
Styrelsen.

Å EGENDOM i Södermanland får enkel, bildad, hushållsvan flicka plats. Nya Inack.* Byrån, Brunkebergsgat. 3 B, Stockholm.

TILL instundande vårtermin sökes undervisningsvan, glad, barnkär och anspråkslös lärarinna för 12-årig flicka. 3:e kl. kurs och musik! Betyg, ref. och foto. till »Landthem», Tidaholm p. r.

VID SMÅLANDS SINNESSLÖANSTALT vid Eksjö finnes under vårterminen 1909 plats för en i allo anspråkslös, men dock kunnig, intresserad och ihärdig lärarinna. Eventuellt för profklassen. Föreståndarinnan anvisar.

Orientaliska Mattor

och öfriga Afpassade mattor, såsom Smyrna, Argaman, Kosmos, Radium, Axminster, Kidderminster, Rockminster, Velvet, Brüssel m. fl. i alla kvalitéter och storlekar : : : : :

Engelska Magasinet — Drottninggatan 31

Nyheter för säsongen

i stort urval.

Billiga priser i Pelsvaruaffären, Drottninggatan 26.

Riks. 28 40.

Allm. 52 08.

D. Forssells Söner & Co Eftr. H. A. B.

Flytande

Somatose

framstående
aptitretande och nervstärkande

KRAFTMEDEL.

Fås på alla Apotek.

Kvinnliga juridiska byrån

Vallinggatan 12.

A. T. 183 36.

Boutredningar, Inkasseringar, Förlikningar, Rättegångar, Egendomsförsäljningar, Affärsöfverlåtelser, Legala handlingars uppsättande, Juridiska uppdrag af alla slag. Kontorstid kl. 1/2 10—4.

Hygieniska Skodon

tillverkas för Herrar, Damer o. Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrannt och af bästa material.

P. Gust. Pettersson.
52 Drottninggatan 52.

Kemisk Tvätt.

A.-B. Nya Blå Hand,

— Stockholm. —

Ullgarn,

Svenskt och Engelskt för hand- och maskinstickning samt till väfnad, Hamburgergarn, Zéfir- och Kastergarn, Carmen-, Tua- och Andalusigarn till Schalar. Oblekt, Blekt och Crémefärgadt Fiskegarn till Gardiner, Glansgarn, Mattvarp, Mattskedar och finare Väfskedar, allt till lägsta priser i

Axel Hindersons Garnbod, Hötorget 13.

Rodenstamska Slöjd- och Hushållsskolan,

Hudiksvall.

Husmoderskurs. Skolköksläroinnekurs. Slöjdläroinnekurs.

Nytt! Hårbehandling

med galvanisk elektrisk apparat mot hårafall. Vid starkt hårafall undersöker håret mikroskopiskt af läkare-specialist och som ställer diagnosen. Fru M. von Mickwitz, Gamla Kungsholmsbrogatan 32. Tel. Brunkeb. 34 41.

Har ni inte ännu sett
den patenterade

Puff-Sängen

så begär genast en illustrerad
priskurant från

Per Froms Mek. Verkstads A. B.

Mäster-Samuelsg. 34, Stockholm.

OBS! Sängen säljes äfven genom alla förstklassiga säng- och sängklädesaffärer.

Ylleklädningar

i afpassade bitar 7 m. Vacker svart, blå, brun ell. grå, extra god 1/2-ylle damcheviot, 70 cm. bred, erhålles till endast 4,65. OBS! 1,000-tals klädningar säljas af detta tyg årligen. Bluslifestyg 2 1/2 m. Vacker, randig eller rutig velourflanell, 70 cm. bred, till 1,40. Tagas 7 bitar, lämnas den 8:de gratis. Otto Oskarson, G:a Kungsholmsbrogatan 23 A, Stockholm.

Succès-Kjolen "Campania"

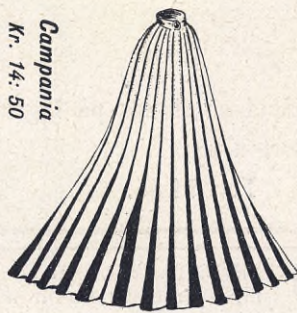
Instickade svarta breda
ränder på grå fond!

Elegant sits.

Pris 14: 50.

Postförsändes om fram-
längd och midjebredd
uppgifvas.

Kr. 14: 50
Campania

Succès-Blusar "Brabant"

Spachtel med Tyll-
foder!

Fenomenalt pris:

12 kr.

Passande julklapp!
Postförsändes om hals-
och bröstvidd meddelas

Endast

hos

F. W. Campanius,
Stockholm 2.

Ett kaffes arom

är till stor del beroende på konstruktionen af de maskiner, på hvilka det är rostadt, ju bättre maskiner man använder vid rostningen, desto mera fullkomligt utvecklas aromen, under det alla ohälsosamma ämnen aflägsnas.

Karlbergs Specialblandning å 1: 50 pr kg.

består af flera ädla kaffesorter sammanblandade samt rostas på nutidens förnämsta rostningsmaskin i eget förstklassigt rosteri.

OBS! Renaste smak, högsta arom samt mest omtyckta kaffe i marknaden. Till landsorten mot efterkraf.

K. W. Karlberg

Mäster-Samuelsgatan 10,
(hörnet af Norrlandsg.)
Kaffeaffär En gros & en Detail.

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstel. 27 62. Förbundets byrå öppen 11—4. Allm. tel. 48 16.

Fredrika-Bremer-Förbundets Sjuksköterskebyrå: Tunnelgatan 25.

Rikstel. 68 98.

Allm. tel. 82 11.

Innehållsförteckning.

Dagens nummer innehåller:

Kvinnotidskrifter. III. Nylænde. Af E. K—n.

Reformtankar i skolfrågor. Af Anna Linder.

Skrivelse i frågan om kvinnlig yrkesinspektion. Utlandet.

Folkbildningsförbundets kvinnliga föreläsare.

Något om våra konstnärinnor. VII. Fanny Brate. Af Ellen Lundberg, född Nyblom.

Geijers barnbarn berättar. III. Af Maria Holmström.

Hyllningar på Selma Lagerlöfs 50-årsdag.

Ett gif akt till Sveriges kvinnor. Af Thorhild Malnberg.

Från allmänheten.

En motion i stadsfullmäktige i Stockholm.

Notiser.

Föreningsmeddelanden.

Prenumeration å Dagny sker å närmaste postanstalt (Tidningstaxa n:r 5) eller bokhandel.